

2001 р. «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини» є однією з найвдаліших кримінально-правових норм в історії українського законодавства щодо регулювання питання кримінальної відповідальності за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо людини, вона все ж містить і ряд недоліків.

Таким чином, криміналізація торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо людини є виправданою та необхідною, проте процес удосконалення правового забезпечення охорони людини від таких небезпечних діянь має тривати.

1. Панов М. І. Методологічні засади дослідження проблем Особливої частини кримінального права /М. І. Панов, Н. О. Гуторова // Проблеми законності. – 2009. – Вип. 100. – с. 291–304.

2. Уголовный кодекс УССР в редакции 1927 г. (с изменениями по 1-е июня 1928 г.). – 4-е офиц. изд. –Харьков : Юрид. изд-во НКЮ УССР. – 79 с.

3. Всеобщая декларация прав человека : прин. и провозгл. в резолюции 217 А (III) Ген. Ассамблеи от 10 дек. 1948 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

4. Попович М. І. Кримінально-правові та кримінологічні аспекти запобігання торгівлі людьми / М. І. Попович // Актуальні проблеми боротьби з торгівлею жінками : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Донецьк, 12 квіт. 2012 р.). – Донецьк : ДЮІ МВС України, 2012. – с. 62–66.

5. Казначеев Д. Г. Законодавство України як основа боротьби з торгівлею людьми / Д. Г. Казначеев // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 1 (58). – с. 442–449.

6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : прийнята резолюцією 55/25 Ген. Асамблеї від 15 листоп. 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789.

Стогній Ксенія Володимирівна
студентка юридичного факультету ДДУВС

Науковий керівник –
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін, к.ю.н. **Хорошун О.В.**

ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Негативні тенденції правопорушень серед неповнолітніх є надзвичайно гострою проблемою в державі. Безперечно, правопорушення тісно пов'язані з процесами деморалізації суспільства. Злочинність неповнолітніх є своєрідним показником загальної злочинності та рівня моральної культури суспільства. Незважаючи на зниження загального рівня впродовж останніх років, вона залишається гострою проблемою, яка не може не турбувати суспільство та державу, оскільки в цілому як коефіцієнт інтенсивності злочинності

неповнолітніх у центральних регіонах та великих містах, так і коефіцієнт злочинної активності неповнолітніх залишаються досить високими.

У зарубіжній та вітчизняній кримінології цьому питанню приділяли увагу такі вчені, як Ю. А. Абросімова, Г. А. Аванесов, Т. С. Барило, М. І. Ветров, О. М. Джужа, А. І. Долгова, В. П. Ємельянов, В. Д. Єрмаков, Т. Л. Кальченко, В. А. Конев, Н. М. Крестовська, М. Кудрявцев, Н. Ф. Кузнецова, І. П. Лановенко, Г. М. Міньковський, Є. Б. Мельникова, В. В. Николук, В. В. Панкратов, А. Я. Светлов, В. В. Скибицький, О. С. Стеблинська, Н. С. Юзікова, С. С. Яценко та інші.

Злочинність неповнолітніх є різновидом більш загальної злочинності в цілому, – соціального феномену тому, закономірно, що їй притаманні всі змістовні ознаки останньої. Передусім підкреслимо, що злочинність неповнолітніх – це своєрідний індикатор соціальної ситуації в державі. Зростання злочинності неповнолітніх, як правило, свідчить про несприятливі соціальні процеси. Аналіз злочинності неповнолітніх є, з одного боку, інструментом виявлення криміногенних факторів в соціумі, а з іншого – базою для прогнозування злочинності в цілому [1, с. 431]. Злочинність неповнолітніх є самостійною кримінологічною проблемою, оскільки якісно та кількісно відрізняється від злочинності дорослих, що зумовлюється віком злочинців, який характеризується не тільки низкою соціально-психологічних особливостей цієї категорії, а й їх правовим статусом у суспільстві

З психологічної точки зору, коли говорять про злочинність неповнолітніх, то насамперед на увазі мають злочинну поведінку членів суспільства, які перебувають на стадії формування особистості, життєвої позиції, переходу від життя під опікою сім'ї і школи до самостійного життя, усвідомлення загальноприйнятих у суспільстві соціальних цінностей і, крім того, виконання своїх особистих функцій в ньому. Несформованість емоціональної сфери і морально-психологічних настанов на різноманітні життєві ситуації обумовлює особливу вразливість неповнолітніх щодо негативного впливу на їх поведінку і неадекватну реакцію на проблемні ситуації [2, с. 280]. Водночас, ці ж характеристики неповнолітніх забезпечують їх підвищену, порівняно з дорослими, чутливість до профілактичних заходів. Віковими особливостями зумовлюється й мотиваційна специфіка злочинної поведінки неповнолітніх. Часто ці кримінальні правопорушення відбуваються на ґрунті бешкетництва, помилково зрозумілої романтики, прагнення до самоствердження, наслідування авторитетів [3, с. 311].

Мотиви підліткових злочинів у багатьох випадках відрізняються інфантильністю, а вся структура їх кримінальної поведінки – нетранзитивністю (необґрунтованістю, необдуманістю). На передній план тут виступають: спонукання, пов'язані з хибним розумінням товариства, особистісної самореалізації, панування престижно-споживчих інтересів, прагнення до самоствердження в референтно-асоціалній групі, підпорядкованість груповому тиску, демонстративний протест [3, с. 314]. Втім, чим старше є неповнолітній, тим

більше його кримінальна мотивація наближається до поведінки дорослих злочинців, тим більш істотні його злочинні дії.

Грабежі, розбої, вбивства і згвалтування відбуваються вже не в силу інфантильності, а в силу глибокої кримінальної зараженості неповнолітніх злочинців. Важливу роль в цьому відіграє те, що однією з особливостей злочинності неповнолітніх є її залежність від злочинності дорослих, в основі якої лежить психологічний механізм наслідування [4, с. 82].

Залежно від особливостей наміру серед неповнолітніх правопорушників закону можна виділити три основні їх групи. Перші – ті, у кого намір учинити правопорушення та злочин виник раптово. Другі – ті, хто заздалегідь обміркував протизаконну дію, готувався до її здійснення. Треті – ті, хто іноді заздалегідь знали про вчинення злочину, а іноді намір у них виникав раптово. [7, с. 154]

Для першої групи характерно те, що протиправний намір тут цілком можна розглядати як своєрідну суспільно небезпечну реакцію на сформовані обставини. Неповнолітній, зазвичай, не обмірковує заздалегідь злочинну дію, шляхи та засоби досягнення злочинного результату. Більше того, іноді навіть за кілька хвилин до вчинення злочину він і не задумується про нього. Рішучість вчинити так, а не інакше нерідко виявляється зненацька для молодого людини і швидко реалізується у вчинку та діях. Саме тому можна говорити про намір неповнолітнього як про таку форму провини, що виникає в залежності від ситуації, тобто як реакція на непередбачувану ситуацію.

Для другої групи характерний злочинний намір, який виникає в поверхневому й суперечливому усвідомленні суспільної шкоди. Це виражається в тому, що більшість підлітків та юнаків, зважаючи на вчинення злочину, усвідомлюють лише фактичну сторону свого діяння (тобто самі дії та предмет зазіхання). При цьому вони не вміють оцінювати соціального значення свого вчинку його шкідливості для інтересів суспільства.

Для третьої групи особливість злочинного наміру проявляється в його спрямованості. Вона виражається в бажанні досягнення злочинних наслідків та визначається метою злочину тобто результатом. Специфіка його полягає насамперед у тому, що підлітки або юнаки досить часто не мають чіткого уявлення про мету злочинного діяння. «Так захотілося», «не знаю, як вийшло», «інші робили, і я теж» за допомогою такого роду відповідей вони нерідко пояснюють причини злочину. Специфіка виражається й у тому, що серед підлітків, на відміну від дорослих людей, досить розповсюджені протиріччя між метою діяння та засобами його досягнення. Так, у злочинах неповнолітніх нерідкі випадки, коли спрямованість наміру, його мета не є антигромадськими. Злочинне діяння в наявності, але його мета сама по собі аж ніяк не злочинна захист достоїнства товариша й свого власного, бажання надати допомогу іншій особі, прагнення утвердити себе в очах однолітків і т. ін. Специфіка спрямованості наміру неповнолітніх визначається тим, що джерелом цієї спрямованості та мети діяння є вікова мотивація, тобто

сукупність конкретних збудників (мотивів), якими визначається поведінка молодої людини [5, с. 9]

Отже, на формування неповнолітнього порушника правопорядку впливає безліч обставин. Одні з них відіграють роль безпосередніх причин злочинних діянь. Вони визначають процес формування суспільно шкідливих спонукань і посягань, а також особливості їхнього втілення в небезпечні для оточуючих дії та вчинки. Інші виступають як умови, що визначають збереження цих причин і полегшують їхній прояв у злочинах неповнолітніх. Вони, як правило, підсилюють дію причин злочинних діянь і є тим обов'язковим чинником, на якому й реалізуються причини суспільно небезпечної діяльності підлітків та юнаків. Крім того, найперший вплив на неповнолітнього мають негативні фактори сімейного виховання та побуту. Будь-яка категорія неповнолітніх злочинців набуває свій перший негативний зміст у сімейному та побутовому оточенні. Саме це оточення вносить у програму спонукальних мотивів і поведінки неповнолітнього ті негативні риси, які проявляються потім у злочинних і аморальних діях. До таких негативних аспектів виховання належать певні чинники організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх школах, училищах, коледжах та виробничих колективах. Недоліки такого роду виховання вже самі по собі можуть відіграти негативну роль у поведінці неповнолітнього.

1. Криминология: учеб. / Г. А. Аванесов и др.; под ред. Г. А. Аванесова. – 6-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2013. – 576 с

2. Проблеми протидії злочинності: підруч. / О. Г. Кальман, І. М. Козьяков, В. М. Куц, Б. В. Лизогуб, С. С. Мірошніченко, О. М. Подільчак, О. М. Толочко, М. С. Туркот; за ред. Х.: Вид-во ТОВ фірма–проф. О. Г. Кальмана. 352 с–«Новасофт», 2010.

3. Еникеев М. И. Юридическая психология. С основами общей и социальной психологии: учебник для вузов / М. И. Еникеев. – М.: Норма, 2014. – 640 с.

4. Пирожков В. Ф. Криминальная психология / В. Ф. Пирожков. – М.: Ось-89, 2013. – 704 с.

5. Преступность среди социальных подсистем. Новая концепция и отрасли криминологии / Под ред. Д. А. Шестакова. – СПб.: Издательство «Юридический Центр Пресс», 2013. – 353 с

6. Мозгова В.А. Поняття та особливості злочинності неповнолітніх // Юридичний вісник / 2014. - № 2. – с. 142-147

7. Пашковська М.В. Соціально-психологічні чинники злочинності неповнолітніх // Науковий вісник національної академії внутрішніх справ /2013. - № 4. – с.152-159